

Hoofdstuk 14 - Sneller en beter een tekst schrijven

14.1. Inleiding	199
14.2. Sneller typen met woordvoorspelling	201
14.3. Beter spellen en schrijven zonder typen	203

14.1. Inleiding

In de klas

Jo is 13 jaar. Hij kampt met dyspraxie en automatiseringsproblemen. Hoe hij zich ook inspant, leesbaar schrijven lukt niet. Bij dictees kosten zijn 'hanenpoten' hem telkens punten. De computer is voor hem een echt hulpmiddel. Typen gaat echter niet echt niet vlot genoeg. Omwille van zijn problemen met automatisering. **Voor hem is software woordvoorspelling een uitkomst. Daarmee heeft hij bij het typen de helft minder toetsaanslagen nodig.**

Ook Anke (15 jaar) heeft ernstige dyspraxie. Daarbij komt ook nog dyslexie. **Zij compenseert haar problemen met dicteersoftware. Daarbij spreekt ze woorden in een microfoon. De computer typt ze op het scherm.** Sinds ze met dicteersoftware werkt, schrijft ze beter gebouwde zinnen en langere teksten.

Ze durft nu ook te schrijven, mailen en chatten.

Doelgroep voor deze toepassing

Niveau	Probleem
☐ 4-8 j.	en ook
☐ 8-10 j.	☒ buitengewoon onderwijs
☒ 10-15 j.	☒ volwassenenonderwijs
☒ 15+	
	Lezen
	Schrijven compenseert heel ernstige spelling- en/of motorische problemen
	Studeren

Software woordvoorspelling helpt leerlingen met een onleesbaar handschrift die niet vlot genoeg kunnen typen en/of kampen met ernstige spellingproblemen.

Dicteersoftware kan voor leerlingen vanaf 10 jaar. De motorische (en/of spellingproblemen) moeten zo groot zijn dat de leerling zelfstandig niet of nauwelijks tot schrijven komt.

Wat en hoe?

Software woordvoorspelling

Software die voorspelt wat je wil typen. Helpt lange en moeilijke woorden sneller en juist te schrijven. Na de eerste getypte letter(s) stelt het programma woorden voor. Door te klikken op het juiste woord, verschijnt het in de tekst.

Dicteersoftware

De leerling spreekt tegen de computer. Hij gebruikt een headset met microfoon. De tekst verschijnt op het scherm. Het programma leest ook de gedicteerde tekst voor. Zo kan de leerling controleren of de woorden en zinnen kloppen.

Beide programma's compenseren ernstige spellingproblemen.

De *software woordvoorspelling* stelt immers correct gespelde woorden voor.

De *dicteersoftware* typt de woorden voor de leerlingen en doet dat in de juiste spelling (tenzij het programma het door de leerling uitgesproken woord niet of verkeerd begrijpt).

Voor leerlingen met minder ernstige spellingproblemen is de combinatie van: spellingcontrole¹ + voorleessoftware + homofonen het meest aangewezen. Die hulpmiddelen helpen hen nadenken over de spelling en de spellingregels actiever toe te passen.

¹ Het stappenplan 'spelling controleren' vind je in deel 2, hoofdstuk 7.

Tips voor de coach

Bij de keuze van een programma

- ☞ Vertrek van de noden van de leerling. Vraag eventueel advies aan een gespecialiseerd centrum.
- ☞ Lees aandachtig de fiches per programma. Stel volgende vragen:
  - Wat kan het? Biedt het voldoende hulp voor de problemen van de leerling?
  - Levert de investering (in tijd, begeleiding en geld) voldoende winst voor de leerling?
- ☞ Het leren werken met *dicteersoftware* vraagt een grote tijdinvestering. Plus een intense begeleiding in de aanvangsfase. De leerling kan dit programma niet in de klas gebruiken zonder anderen te storen. Het programma is vooral geschikt voor het maken van langere teksten. Te weinig winst voor leerlingen die vooral moeten invullen of kortere teksten schrijven.
- ☞ *Woordvoorspelling* is alleen bruikbaar als de leerling voldoende vlot leest.
- ☞ Let op de systeemeisen die het programma aan de computer stelt.

Bij het werken met het programma

- ☞ Leer de leerling stap voor stap met het programma te werken. Bij deze programma's is individuele begeleiding en opvolging noodzakelijk.
- ☞ Bij *dicteersoftware* is training nodig om het programma af te stemmen op de stem van de leerling. Dat gebeurt best door 1 coach.
- ☞ Bij deze programma's moet de leerling gemotiveerd zijn om vol te houden. Pas na de leerfase zal hij het effect ondervinden. Bespreek dit regelmatig met de leerling.
- ☞ Betrek de ouders en werk samen. De leerling moet ook thuis met het programma (leren) werken.

Op school

- ☞ Bespreek met de klasgenoten waarom de leerling dit hulpmiddel nodig heeft.
- ☞ Maak afspraken:
  - Bij welke taken en in welke lessen wordt het programma gebruikt?
  - Wie volgt dit op?
  - Wie begeleidt de leerling?
- ☞ Zoek een oplossing voor de praktische problemen. Bij toetsen moet de leerling die met *dicteersoftware* werkt in een afzonderlijke ruimte werken. Hiervoor kan een vrijwilliger ingeschakeld worden.

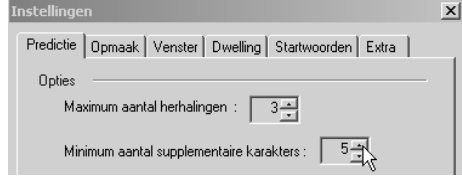
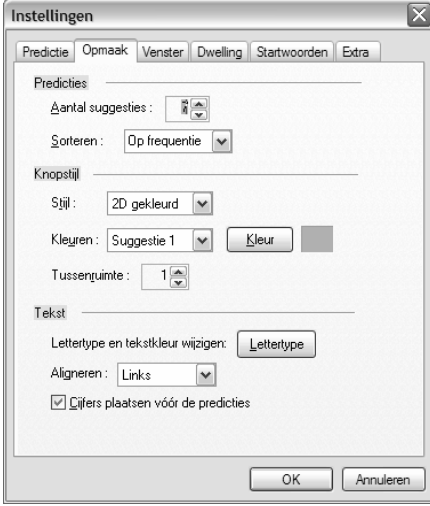
14.2. Sneller typen met woordvoorspelling

Dit kan onder meer met Skippy

Wat en hoe?

*Skippy*¹ is een krachtige woordvoorspeller. Na de eerste getypte letter(s) stelt het programma woorden voor. Door te klikken op het juiste woord, verschijnt het in de tekst. Het programma is slim, het voorspelt eerst woorden die de leerling vaak gebruikt.

Stappenplan

<p>Start Skippy</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Klik 2x op op het bureaublad. 2. Het venster verschijnt. 3. Start Word.	
<p>Zoek en selecteer een woord</p> <p>Bijvoorbeeld: onmiddellijk:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tik 'o' in. 2. Tik 'n' in. 3. Tik 'm' in. 4. Selecteer het woord.	
<p>Laat alleen lange woorden voorspellen</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Verhoog het <i>aantal karakters</i> (Bijvoorbeeld: naar 5). 2. <i>Skippy</i> voorspelt nu woorden van minimaal 6 letters.	
<p>Verander het uitzicht van de lijst</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Klik op <i>Instellingen</i>. 2. Klik op <i>Opmaak</i>. Je kunt nu het uitzicht van de lijst wijzigen.	

¹ De wegwijzer *Sprint* toont hoe je kan leren werken met *Skippy*. Je vindt deze wegwijzer verder in deel 4, hoofdstuk 19.

Plus en min

- + werkt in *Word*, ook in alle andere programma's waar je in typt
- + ook voor Frans, Engels en Duits
- + aanpasbaar:
  - het uitzicht en de plaats van de lijst op het scherm zijn aanpasbaar
  - het aantal woorden dat getoond wordt
- + lijst met suggesties kan voorgelezen worden met *Sprint*
- voor leerlingen met ernstige leesproblemen: de rij voorstelwoorden moet telkens gelezen worden
- voor leerlingen met aandachtsproblemen: vraagt veel concentratie

Tips voor de coach

- ☞ Een tekst schrijven over een bepaald onderwerp of vak? Stel dan in dat alleen langere woorden voorspeld worden. Vaak gebruikte woorden worden dan snel voorspeld.
- ☞ Stel het programma in op maat van de leerling. Alle korte woordjes laten voorspellen, werkt niet handig. Zoek het aantal letters uit dat het best werkt.
- ☞ Leer de leerling afzonderlijke woordenlijsten per vak aan te maken.

Doelgroep voor deze toepassing

Niveau	Probleem
4-8 j. en ook	
■ 8-10 j. ■ buitengewoon onderwijs	Lezen
■ 10-15 j. ■ volwassenenonderwijs	Schrijven compenseert heel ernstige spelling- en/of motorische problemen
■ 15+	Studeren

Productinfo

Het programma *Skippy* zit standaard in *Sprint Plus*. Het is ook afzonderlijk verkrijgbaar.

Skippy

Programma's die hetzelfde kunnen Gratis alternatieven   zie matrix
veel beperkter en mindere stemmen

Prijsklasse   Skippy: € 200
Sprint Plus: € 400
Verdeler   Technologie & integratie - www.tni.be
Demo aanvragen   www.tni.be

14.3. Beter spellen en schrijven zonder typen

Dit kan onder meer met Dragon Naturally Speaking

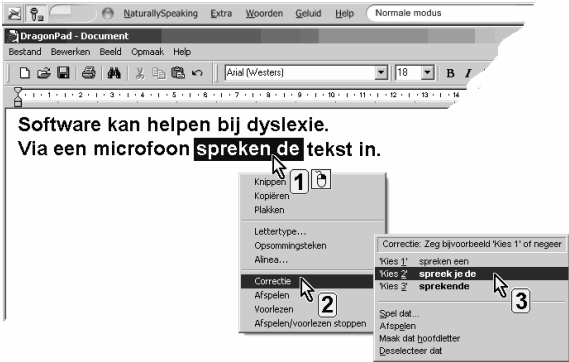
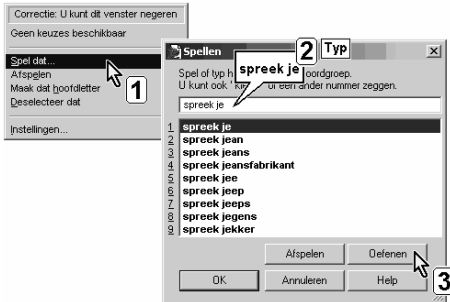
Wat en hoe?

Dragon Naturally Speaking is het enige programma dat spraak omzet in tekst. Met deze dicteersoftware hoeft de leerling niet meer te typen. Hij dicteert tekst in een microfoon. De computer schrijft de tekst op.

In de beginfase moet je het programma trainen. Daarvoor moet de leerling een tekst voorlezen. Zo leert de computer zijn stem herkennen. Daarna kan het 'teksten dicteren' beginnen.

Soms verstaat de software de leerling niet goed. Dan schrijft hij andere woorden op. Zo'n fout moet je verbeteren. Dat doe je door even extra te oefenen: de leerling leest eerst het juiste woord voor. En daarna het foute woord. Meestal maakt het programma daarna die fout niet meer. Zo leert het programma bij.

Stappenplan

<p>Dicteer de tekst</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Klik op <i>NaturallySpeaking</i>. 2. Schakel de microfoon in. 3. Dicteer je tekst.	
<p>Verbeter fouten</p> <p>Bijvoorbeeld: Je zegt: "... spreek je de ...", maar de computer verstaat "spreken de"?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Selecteer de fout en muisklik rechts. 2. Kies <i>Correctie</i>. 3. Kies het juiste woord. Klaar!	
<p>Voeg een woord toe</p> <p>Ontbreekt het juiste woord in het lijstje?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Klik op <i>Spel dat</i>. 2. Typ het juiste woord in. 3. Klik dan op <i>Oefenen</i>.	

Plus en min

- + werkt in *Word*, *Excel* enz.
- + maakt bijna geen spelfouten
- + werkt van in het begin behoorlijk goed (hoe meer oefenen, hoe beter het programma werkt)
- + leest de gedicteerde tekst voor, zo hoor je de fouten
- + de *Preferred*-versie heeft goede computerstemmen in 4 talen
- krachtige computer is nodig
- moeilijk te gebruiken in de klas, een rustige plek is nodig
- vrij lange trainingsfase
- intense begeleiding is nodig bij het verbeteren van fouten (fout herkennen, aanpassen in lijst of typen in lijst) en het lezen van de trainingstekst
- minder geschikt voor jonge leerlingen, jongens die nog van stem moeten wisselen en leerlingen met spraak- of taalproblemen

Tips voor de coach

- 👉 Leer zelf eerst werken met het programma.
- 👉 Help bij het inspreken van de trainingstekst. Lees een stukje voor en laat de herhaling herhalen (niet aflezen, dat gaat niet vlot).
- 👉 Leer de leerling:
  - te spreken zoals een nieuwslezer
  - duidelijk en op een normaal tempo te spreken (af en toe een slokje water)
  - pas te dicteren als hij weet hoe de hele zin moet klinken
  - te werken in de *DragonPad* tekstverwerker
  - met de microfoon altijd in dezelfde positie ter hoogte van de mondhoek te werken.
- 👉 Leer de oudere leerling:
  - de tekst opnieuw lezen om fouten op te sporen
  - fouten te verbeteren met het correctievenster.
- 👉 Sla gewijzigde bestanden altijd op. Behalve als het dicteren veel fouten opleverde.

Doelgroep voor deze toepassing

Niveau	Probleem
☐ 4-8 j. en ook	
☐ 8-10 j. ■ buitengewoon onderwijs	Lezen
■ 10-15 j. ■ volwassenenonderwijs	Schrijven compenseert heel ernstige spelling- en/of motorische problemen
■ 15+	Studeren

Productinfo

Dragon Naturally Speaking

Gelijkaardige hulpmiddelen
Gratis alternatieven

geen
geen

Prijsklasse
Verdeler
Demo aanvragen

€ 75 - € 200
www.nuance.com - vrij te verkrijgen in de handel
nee, met de originele cd kan je wel 5 keer proberen zonder registratie